

หลักพุทธธรรมกับการบริหารโครงการของภาครัฐ*

BUDDHIST PRINCIPLES AND GOVERNMENT PROJECT MANAGEMENT

พิศิษฐ์ ศุภศิริเรืองชัย

Parsit Suparsiriruangchai

นักวิชาการอิสระ

Independent Academic

Corresponding Author E-mail : parsit4884@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ “หลักพุทธธรรมกับการบริหารโครงการของภาครัฐ” หลักพุทธธรรมที่จะนำมาใช้ในการบริหารโครงการของภาครัฐได้อย่างดีคือ หลักพละ 4 หรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง 4 ประการ ซึ่งช่วยให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนวยการ และควบคุมโครงการได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริตและมนุษยสัมพันธ์ ยังมีคุณธรรมทั้ง 4 ซ้อมากขึ้นเท่าใด ยิ่งบริหารโครงการได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารขาดคุณธรรมทั้ง 4 ประการแม้เพียงบางข้อก็เป็นนักบริหารที่ตีไม่ได้ นักบริหารจึงต้องเป็นคนฉลาด รอบรู้ และขยันขันแข็ง ดังนั้นนักบริหารจึงต้องมีธรรมเป็นพลังในการบริหาร 4 ประการคือ ปัญญาพละ กำลังแห่งความรอบรู้เรื่องตน เรื่องคน และเรื่องงาน วิริยะพละ กำลังแห่งความขยันที่ปลุกใจตนเองและคนอื่นตลอดเวลา อดวิชชพละ กำลังแห่งความสุจริตที่ปราศจากกรูว์แห่งชีวิตอันเกิดจากอบายมุข และ สังคหพละ กำลังแห่งมนุษยสัมพันธ์ที่ประสานใจคนร่วมงานเข้าด้วยความโอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน และวางตนพอดี การบริหารโครงการก็จะประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การบริหารโครงการของภาครัฐ; พละ 4

Abstract

This article is a study about “BUDDHIST PRINCIPLES AND GOVERNMENT PROJECT MANAGEMENT” Buddhist principles that can be used well in managing public sector projects are the 4 strengths or the 4 strengths of morality, which help administrators perform their duties efficiently. Efficiency, that is, administrators can plan, organize, appoint personnel, and direct and control projects well. They must be intelligent, diligent, honest, and human relations. The more you have these four virtues, the better. The more efficient the project management, the more efficient it will be. On the contrary, if an administrator lacks even some of these four virtues, they cannot be a good administrator. Executives must, therefore, be intelligent, knowledgeable and diligent. Thus, administrators must have 4 virtues as power in management: wisdom and strength, the strength of knowledge about oneself, people, and work, perseverance and strength, the strength of diligence that arouses oneself and others at

*Received January 10, 2024; Revised January 16, 2024; Accepted January 26, 2024

all times, avijja strength, the strength of honesty that Without the holes in life caused by vices and saṅgahapala, the resilience of human relations that unites the hearts of those working with generosity, sweet speech, helpfulness to the people, and proper conduct, project management will be successful.

Keywords: Buddhist principle; government project management; Pala 4

บทนำ

การบริหารโครงการ มีการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับหลายในองค์การและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้องค์การและสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาได้มากยิ่งขึ้นกว่าการใช้การบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นการบริหารงานประจำ เนื่องจากการบริหารโครงการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่เมื่อนำมาใช้ดำเนินกิจกรรมที่ซับซ้อนหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีต่างๆ จะทำให้องค์การและสังคมได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดภายใต้เงื่อนไขด้านเวลา สภาพแวดล้อมภายในองค์การระหว่างองค์การและภายนอกองค์การ ดังที่ปรากฏในการดำเนินงานขององค์การภาคอุตสาหกรรม ภาคเอกชน และภาครัฐ (วันชัย เมฆจันทิก, 2554)

การบริหารแผนงานโครงการของหน่วยงานภาครัฐนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเทคนิคการบริหารแผนงานโครงการของหน่วยงานภาครัฐนั้น มีดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการอย่างชัดเจน ขั้นตอนแรกในการบริหารแผนงานโครงการของหน่วยงานภาครัฐ คือการระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการอย่างชัดเจน โดยวัตถุประสงค์และเป้าหมายควรมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถวัดผลได้ 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโครงการ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโครงการจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเข้าใจถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อโครงการ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก 3) จัดทำแผนการดำเนินงาน แผนการดำเนินงานเป็นเอกสารที่ระบุรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ โดยแผนการดำเนินงานควรครอบคลุมถึง กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ ทรัพยากรที่จำเป็น และงบประมาณที่ใช้ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินการตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการเป็นเครื่องมือที่ช่วยวัดว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยตัวชี้วัดความสำเร็จควรมีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสามารถวัดผลได้ ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถติดตามและประเมินผลโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) บริหารจัดการทรัพยากรของโครงการ ทรัพยากรของโครงการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น 6) สื่อสารและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โครงการของหน่วยงานภาครัฐมักเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 7) ติดตามและประเมินผลโครงการ การติดตามและประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ช่วยตรวจสอบว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นบทความเกี่ยว “หลักพุทธธรรมกับการบริหารโครงการของภาครัฐ” จะเป็นการนำเสนอข้อมูลให้เห็นถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ทางตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงแนวทางการบริหารโครงการ ซึ่งได้แก่หลักพอ 4 ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการอย่างไร ผลจากการศึกษาค้นคว้านี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมกับการบริหารโครงการ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการโครงการให้เกิดคุณภาพ โดยอาศัยการบูรณาการระหว่างศาสตร์ตะวันตกและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และช่วยให้นักวิจัย นักวิชาการ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัย และการบริหารจัดการโครงการตามแนวพุทธที่นำเสนอต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโครงการ

การบริหารโครงการ มีการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับหลายในองค์กรและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้องค์กรและสังคมบรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาได้มากยิ่งขึ้นกว่าการใช้การบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นการบริหารงานประจำ เนื่องจากการบริหารโครงการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่เมื่อนำมาใช้ดำเนินกิจกรรมที่ซับซ้อนหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีต่างๆ จะทำให้องค์กรและสังคมได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดภายใต้เงื่อนไขด้านเวลา สภาพแวดล้อมภายในองค์กรระหว่างองค์กรและภายนอกองค์กร ดังที่ปรากฏในการดำเนินงานขององค์การภาคอุตสาหกรรม ภาคเอกชน และภาครัฐ

คำว่า “โครงการ” (Project) เป็นคำที่รู้จักกันแพร่หลาย แต่ความเข้าใจในความหมายของ “โครงการ” แตกต่างกันอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้โครงการเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ ประสิทธิ์ คงยิ่งศิริ (2527) และประชุม รอดประเสริฐ (2529) ได้รวบรวมความหมายของ “โครงการ” จากทัศนะของนักวิชาการตะวันตกหลายท่าน และทั้งสองท่านได้สรุปความหมายของคำว่า “โครงการ” ดังนี้

ประสิทธิ์ คงยิ่งศิริ (2527) ให้คำจำกัดความ “โครงการ” ว่าเป็น “กิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน กิจกรรมหรืองานดังกล่าวจะต้องเป็นหน่วยอิสระหน่วยหนึ่งที่สามารถการวิเคราะห์วางแผน และนำไปปฏิบัติพร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการดำเนินงานโครงการจึงเกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และแผนปฏิบัติอย่างมีระเบียบซึ่งแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่ตั้งของโครงการ ช่วงระยะเวลาของโครงการ การผลิต การลงทุน ผลตอบแทน และรวมตลอดถึงการจัดรูปองค์การและการบริหารโครงการ”

ประชุม รอดประเสริฐ (2529) ได้กล่าวว่า “โครงการเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบ โดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงาน และคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า แผนงานนี้จะต้องมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีพื้นที่ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลในพื้นที่นั้น และมีบุคคลหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงาน”

นอกจากความหมายที่ ประสิทธิ์ คงยิ่งศิริ และประชุม รอดประเสริฐ ได้สรุปมาข้างต้นแล้วเทอร์เนอร์ (Turner, 1993) ได้ให้ความหมายของคำว่า “โครงการ” แตกต่างไปว่า หมายถึง “การดำเนินงานด้วยความพยายามอย่างมากเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งภายในระยะเวลาที่กำหนดและภายใต้กรอบของวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของโครงการเกี่ยวข้องกับคุณภาพ ต้นทุน และเวลา ในการดำเนินงานโครงการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามด้านต้องเกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานในทุกส่วนขององค์กร และเป็นการบริหารจัดการข้ามอำนาจหน้าที่ขององค์กรโครงการลักษณะนี้ทำให้การดำเนินงานโครงการแตกต่างจากการบริหารงานทั่วไป”

จากความหมายของ “โครงการ” ข้างต้น ในที่นี้สามารถสรุปความหมายของ “โครงการ” ว่าหมายถึง “กลุ่มของกิจกรรมที่สัมพันธ์กัน และจัดทำเป็นพิเศษอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดที่สุดในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อันได้แก่ผลประโยชน์ตอบแทนหรือผลได้อย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคต กิจกรรมดังกล่าวต้องมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด” (วันชัย เมฆจันทิก, 2554)

ส่วนคำว่า “การบริหาร” (Management) หมายถึง “ภารกิจของผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของผู้ปฏิบัติงานซึ่งต่างฝ่ายต่างทำแล้วไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี” (Donnelly et al.; 1978)

ดังนั้น คำว่า “การบริหารโครงการ” (Project management) อาจหมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมด้วยวิธีการใหม่ๆ ที่แตกต่างจากการบริหารงานประจำ/การบริหารทั่วไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ภายใต้กรอบด้านงบประมาณและเวลา วัตถุประสงค์ที่กำหนดอาจจะเป็นผลได้ที่เป็น การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพหรือทั้งสองอย่าง

จากความหมาย “การบริหารโครงการ” ดังกล่าว กระบวนการบริหารโครงการประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ประการคือ วัตถุประสงค์ของโครงการ กระบวนการบริหาร และระดับการบริหารพื้นฐาน ดังต่อไปนี้ (Turner, 1993)

1. วัตถุประสงค์ของโครงการ (Project objectives) หมายถึง ผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นเมื่อมีการดำเนินงานโครงการจนแล้วเสร็จ ถ้าเป็นการบริหารทั่วไปมักเน้นวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพ ต้นทุน และเวลา เท่านั้น ขณะที่การบริหารโครงการสามารถเน้นวัตถุประสงค์ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว ได้แก่ คุณภาพหรือ ต้นทุนหรือเวลา เพื่อบรรลุผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (Optimum outcome) โดยทั่วไปผู้บริหารโครงการมักจะเน้น วัตถุประสงค์ด้านเวลา ทั้งนี้เพราะวิธีการควบคุมเวลาโดยใช้โครงข่าย (network) อย่างเป็นระบบเป็นเครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดนอกจากนี้เวลายังเป็นวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนมากที่สุด ผู้บริหารจึงควบคุมเวลามากกว่าต้นทุนและคุณภาพ

2. กระบวนการบริหาร (Management process) ในการบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละด้านของโครงการ กระบวนการบริหารที่นำมาใช้ต้องสอดคล้องกับโครงการที่มีลักษณะเฉพาะกิจ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโครงการมีอยู่ 2 แนว คือ

2.1 วงจรการแก้ไขปัญหา (Problem-solving cycle) แนวคิดนี้มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่า วัตถุประสงค์ของโครงการเกี่ยวข้องกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง แล้วจึงนำกระบวนการบริหารโครงการมาแก้ไขปัญหา นั่น กระบวนการบริหารโครงการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นจัดองค์การ ขั้นนำไปปฏิบัติ และขั้นควบคุม

2.2 วงจรการบริหารโครงการ (Project management life cycle) แนวคิดนี้มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่าโครงการเป็นกิจกรรมชั่วคราว กล่าวคือโครงการซึ่งมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดจะพัฒนาไปตาม ขั้นตอนต่างๆ ในวงจรการบริหารโครงการกระบวนการบริหารโครงการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นริเริ่ม ขั้นเจริญเติบโต ขั้นสุกงอมและขั้นสลายตัว

3. ระดับการบริหารพื้นฐาน (Fundamental levels) โครงการหนึ่งๆ ในองค์การเกี่ยวข้องกับบทบาท และความรับผิดชอบของผู้บริหาร 3 ระดับดังนี้ ระดับ 1 คือระดับบูรณาการ (Integrative level) ระดับ 2 คือระดับกลยุทธ์ (Strategic level) และระดับ 3 คือ ระดับยุทธวิธี (Tactical level) กล่าวคือ ผู้บริหารระดับบูรณาการหรือระดับสูงมีบทบาทในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกันกับสภาพแวดล้อมขององค์การและโครงการ ผู้บริหารระดับกลยุทธ์หรือระดับกลางรับผิดชอบด้านการประสานกิจกรรมของโครงการกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้สามารถดำเนินงานไปได้ส่วนผู้บริหารระดับยุทธวิธีหรือระดับล่างรับผิดชอบด้านการกำกับควบคุมการปฏิบัติงานเพื่อให้การผลิตผลิตภัณฑ์และการบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักพุทธธรรมในการบริหารโครงการ

หลักพุทธธรรมที่ใช้สำหรับการบริหารโครงการได้อย่างดีคือ หลักพละ 4 คือ หลักธรรมเพื่อการบริหาร ซึ่งวิธีบริหารงานที่ดี คือ ธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณ ซึ่งทำให้ได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดธรรมเป็นหลักในการบริหาร มีธรรมที่เรียกว่า พละ 4 ประการ

พละ 4 หมายถึง หลักธรรม 4 ประการที่เป็นกำลังในการดำเนินชีวิตให้ ประสบความสำเร็จด้วยความมั่นใจและปลอดภัยนอกจากนี้พละ 4 ยังเป็นธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง (strength force power) พละ 4 หรือกำลังทั้ง 4 ประการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลทั้งการ เป็นคนฉลาด เป็นคนขยัน เป็นสุจริตชน เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งทุกข้อล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น ขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ต้องครบเครื่องจึงจะทำให้เกิด ผลงานตามต้องการได้ ซึ่งหมวดธรรม พละ 4 (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.) นี้แบ่งออกเป็น

ปัญญาพละ (กำลังปัญญา)

ปัญญาพละ (กำลังปัญญา) คือ กำลังแห่งองค์ความรู้ ความรอบรู้หรือความฉลาดหรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง การที่รู้มากกว่าที่เห็น มีความเข้าใจมากกว่าที่ได้ยิน ปัญญาพละนี้ ยังมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ 3 เรื่องด้วยกัน คือ รู้เรื่องตน รู้เรื่องคน รู้เรื่องงาน นับเป็นปัจจัยแรกที่สำคัญยิ่ง เพราะหากขาดกำลังแห่งสัมมาปัญญาแล้ว คงไม่สามารถทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ เพราะปัจจุบันสภาพแวดล้อม การแข่งขัน ปัจจัยภายนอกต่างๆ ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งในระดับท้องถิ่น ถึงระดับโลก การพัฒนาปัญญาพละตามแนวทางเชิงพุทธ ได้กำหนดแนวทาง ขั้นตอนหรือวงจรการพัฒนาไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.) 1) สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการรับฟัง การอ่าน รับรู้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ 2) จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการนำคำพูด ข้อมูล มาคิดวิเคราะห์ไตร่ตรอง 3) ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่ได้จากการปฏิบัติ ประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือทำ นอกจากนั้น ปัญญาพละกำลังหรือพลังแห่งความรู้ ความรู้ หรือปัญญาที่กล่าวนี้ผู้นำจะต้อง นำมาใช้ในการบริหารตนเองบริหารคนและบริหารงานให้ดำเนินไปได้เป็นปกติ

สรุปได้ว่า ปัญญาพละ เป็นปัญญาทางโลกและทางธรรม โดยปัญญาทางโลกนั้นจะเน้นไปในเรื่องของ ความฉลาดรอบรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล มีโยนิโสมนสิการ คือ วิธีการไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างพินิจพิจารณาความสามารถในการ วินิจฉัยสั่งการ การบริหารงาน การบริหารบิหาร ผู้ได้บังคับบัญชาคนมีปัญญาพละจะมีกลยุทธ์ใน การปฏิบัติงานที่ดี การที่จะเป็นผู้ที่มีปัญญาความฉลาดรอบรู้ได้นั้น ต้องเป็นคนใฝ่ศึกษาปฏิบัติฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ

วิริยพละ (กำลังความเพียร)

วิริยพละ (กำลังความเพียร) ความเพียรพยายามที่เป็นพลัง ซึ่งพลังนั้นจะกระทำให้บุคคลไปสู่ จุดมุ่งหมาย โดยความเพียรนั้นต้องเป็นความเพียรชอบ คือ ความเพียรพยายามไม่ให้เกิดความชั่ว ความเพียรพยายามที่จะละความชั่ว ความเพียรพยายามที่จะสร้างคุณดีและความเพียรพยายามที่จะรักษาความดีและความเพียรพยายามที่จะสร้างคุณดีเพิ่มขึ้น หรือในระดับของการปฏิบัติธรรม วิริยพละนี้ก็คือ "สัมมาวายามะ" หนึ่งในมรรคมีองค์ 8 อันประกอบด้วย (อง.จตุก. (ไทย) 21/154/215.) 1) การละลายความชั่ว หรืออกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ตกไปโดยเร็ว ไม่เพิลิตเพิลินกับความโกรธนั้น เช่น ไม่มัวแต่ย่ำคิดย่ำแค้น หาโอกาสเอาคืน ให้รีบแก้ไขความคิดชั่วเช่นนั้นนอกจากใจให้ได้โดยเร็ว 2) การป้องกันความชั่วที่ยังไม่เกิดขึ้น คือ ความพยายามหลีกเลี่ยงกับเหตุใกล้ที่จะทำให้ใจตกไปในทางอกุศล หากสถานการณ์ใดที่รู้ว่าจะก่อให้เกิดอกุศลได้ก็ต้อง

ป้องกันตั้งแต่ยังไม่เกิด 3) การทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้มีขึ้น คือ ความพยายามสร้างความดี หาโอกาสในการสั่งสมบุญ ทำทานช่วยเหลือผู้อื่น 4) การรักษาความดีนั้นให้คงอยู่และเจริญขึ้น คือ การไม่ประมาทในกุศลธรรมแม้เล็กน้อยความดีที่มีอยู่ก็หมั่นพยายามที่จะให้มากขึ้น หรือขยายผลของความดีนั้นไปให้กว้างขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

สรุปได้ว่า วิริยะพละ คือ ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร ความขยันขันแข็ง ความไม่ย่อท้อในหน้าที่การงานของตนไม่เกียจคร้าน ข้อนี้เป็นที่น่าสังเกตอีกข้อว่าก็ตรงกับองค์ประกอบคุณธรรมที่เป็นฐานคู่กับความรู้ในหลักของความซื่อสัตย์ ความซื่อตรงสุจริต แต่ยังมีมุ่งไปในเรื่องของความอดทน อดกลั้น คือ อดทนที่จะรอคอยความสำเร็จ มุ่งสร้างเหตุและผลที่จะให้ผลเกิดขึ้นตามปัจจัยนั้นได้ ไม่ด่วนอยากได้แต่ผลโดยไม่ประกอบเหตุให้สุกงอมอันนำมาซึ่งปัญหาการทุจริต คอร์รัปชันที่ฝังรากลึกในสังคมไทยนั่นเอง

อนวัชขพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์)

อนวัชขพละ (กำลังสุจริต หรือ กำลังความบริสุทธิ์) ตามศัพท์นั้นแปลว่า กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ กายกรรม วาจากรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่นมีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รู้กรณให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์ (power of faultlessness, blamelessness or cleanliness) อริยสาวกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบด้วยกายกรรมที่ไม่มีโทษ วาจากรรมที่ไม่มีโทษ มโนกรรมที่ไม่มีโทษ การกระทำที่ไม่มีโทษเป็นกำลัง คือ ทำในสิ่งที่ดีที่เป็นมงคลผู้กระทำจะเกิดความเจริญก้าวหน้า โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาว่า การกระทำใดเป็นอนวัชขพละ ได้แก่ 1. ไม่ผิดกฎหมาย 2. ไม่ผิดจารีตประเพณี 3. ไม่ผิดศีล และ 4. ไม่ผิดธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

อนวัชขพละ หมายถึง กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหามีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงานไม่ประพฤติปฏิบัติไปในทางเสื่อมเสียละเว้นอบายมุขทั้ง 6 การประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้อนวัชขพละสมบูรณ์ มีดังนี้ 1. การประพฤติตามหลักเบญจศีล คือ การรักษาศีล 5 ทั้งกาย วาจาและจิตใจ อย่างเนืองนิจ ประกอบด้วย ศีลข้อที่ 1 ไม่ฆ่าสัตว์หรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ศีลข้อที่ 2 ไม่ขโมยหรือลักทรัพย์ของผู้อื่น ศีลข้อที่ 3 ไม่ประพฤติผิดในกาม ล่วงละเมิดคู่สามีภรรยาของบุคคลอื่น ศีลข้อที่ 4 ไม่กล่าว ความเท็จ พุดโกหก พุดเพ้อเจ้อ พุดไร้สาระ ศีลข้อที่ 5 ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ หรือของมึนเมา 2. ละเว้นอบายมุข 6 ทำให้ชีวิตของบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องไปสู่หนทางแห่ง ความเสื่อมและอาจทำให้บุคคลผู้นั้นต้องทุจริตต่อหน้าที่การงานอบายมุขทั้ง 6 ตามที่กล่าวมี อบายมุข 1. การดื่มสุรา อบายมุข 2. การท่องเที่ยวยามวิกาล อบายมุข 3. การดูการเล่นที่ผิด ศีลธรรมอันดี อบายมุข 4. การคบคนชั่ว คบโจร อบายมุข 5. การเล่นเกมพนัน อบายมุข 6. การเกียจ คร้านประกอบอาชีพการงาน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

สรุปได้ว่า อนวัชขพละ หมายถึง การรู้ถูกผิด ดีชอบ ชั่วดี การรู้ว่ามีใจการรู้ว่าจะอะไรแปลว่าอะไร หรือสิ่งดีถูกผิดตามกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นความรู้ที่สามารถชี้แนะทางของทางเลือกที่ขัดแย้งกันได้อย่างเหมาะสม เช่นบางเรื่องเป็นเรื่องผิดศีลธรรมแต่ถูกกฎหมาย บางเรื่องผิดกฎหมายแต่ถูกค่านิยมของสังคม ฯลฯ อนวัชขพละคือปัญญาที่สามารถแยกแยะ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีความกล้าที่จะกระทำในสิ่งถูกต้องแม้รอบตัวจะไม่เห็นด้วย

สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์)

สังคหพละ (กำลังการสงเคราะห์ คือ การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี) สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 ประการนี้ ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551)

1) ทาน (การให้ปัน โดยปกติหมายถึง ช่วยเหลือในด้านทุนหรือปัจจัยเครื่องยังชีพ ตลอดจนเนื้อแผ่นกัน ด้วยไมตรี อย่างเลิศหมายถึงธรรมทาน คือ แนะนำสั่งสอนให้ความรู้ความเข้าใจ จนเขารู้จักพึ่งตนเองได้)

2) เปยยวัชชะ (พูดจับใจ= ปิยวาจา คือ พูดด้วยน้ำใจหวังดี มุ่งให้เป็นประโยชน์และรู้จักพูดให้เป็นผลดี ทำให้เกิดความเชื่อถือ สนิทสนมและเคารพนับถือกันอย่างเลิศหมายถึง หมั่นแสดงธรรม คอยช่วยชี้แจง แนะนำหลักความจริง ความถูกต้องดีงาม แก่ผู้ที่ต้องการ)

3) อตถจริยา (บำเพ็ญประโยชน์ คือ ช่วยเหลือรับใช้ ทำงานสร้างสรรค์ ประพฤติการที่เป็นประโยชน์ อย่างเลิศ หมายถึง ช่วยเหลือส่งเสริมคนให้มีความเชื่อถือถูกต้อง (สัทธาสัมปทา) ให้ประพฤติดีงาม (ศีลสัมปทา) ให้มีความเสียสละ (จาคสัมปทา) และให้มีปัญญา (ปัญญาสัมปทา))

4) สมานัตตตา (มีตนเสมอ คือ เสมอภาค ไม่เอาเปรียบ ไม่ถือสูงต่ำ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ด้วยอย่างเลิศ หมายถึง มีความเสมอกันโดยธรรม เช่น พระโสดาบันมีตนเสมอกับพระโสดาบัน เป็นต้น)

สรุปได้ว่า สังคหผละ หมายถึง กำลังในการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง สามัคคี หรือก็คือ สังคหวัตถุ 4 แต่มองในด้านของการเป็นกำลัง การสะสมผละที่จะค่อยๆ กลืนทั้ง 4 ข้อย่อยนี้เข้าเป็นเนื้อเดียว จากที่ต้องมีความตั้งใจในการให้ทาน ในการพูดสมานฉันท์ในการบำเพ็ญประโยชน์และในการรู้หน้าที่ ทั้งหมดจะค่อยๆ รวมเป็นหนึ่งดังคำสมัยใหม่ที่นิยมคือการบูรณาการเข้าด้วยกัน จะไม่มีเส้นแบ่งแยกระหว่างการใช้ชีวิตกับการให้ทาน ช่วยเหลือผู้อื่น เพราะสิ่งเหล่านี้ได้หลอมรวมเข้าเป็นหน้าที่ในตัวของผู้ปฏิบัติไปแล้ว ทั้งนี้ มิได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง หน้าที่แต่อย่างใด แต่ผู้ที่มีสังคหผละมากจะรู้ด้วยตนเองว่าไม่ว่าตนจะทำอะไรอยู่ก็เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นได้เสมอ

สรุป

หลักพุทธธรรมที่จะนำมาใช้ในการบริหารโครงการของภาครัฐได้อย่างดีคือ หลักผละ 4 หรือกำลังแห่งคุณธรรมทั้ง 4 ประการ ซึ่งช่วยให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนวยการ และควบคุมโครงการได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริตและมนุษยสัมพันธ์ ยังมีคุณธรรมทั้ง 4 ข้อมากขึ้นเท่าใด ยิ่งบริหารโครงการได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารขาดคุณธรรมทั้ง 4 ประการแม้เพียงบางข้อก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้ นักบริหารจึงต้องเป็นคนฉลาด รอบรู้ และขยันขันแข็ง ดังนั้นนักบริหารจึงต้องมีธรรมเป็นพลังในการบริหาร 4 ประการคือ ปัญญาผละ กำลังแห่งความรู้เรื่องตน เรื่องคน และเรื่องงาน วิริยะผละ กำลังแห่งความขยันที่ปลุกใจตนเองและคนอื่นตลอดเวลา อดวิชชผละ กำลังแห่งความสุจริตที่ปราศจากกรูว์แห่งชีวิตอันเกิดจากอภัยมุข และ สังคหผละ กำลังแห่งมนุษยสัมพันธ์ที่ประสานใจคนร่วมงานเข้าด้วยความโอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน และวางตนพอดี การบริหารโครงการก็จะประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ประชุม รอดประเสริฐ. (2529). การบริหารโครงการ. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.

ประสิทธิ์ คงยิ่งศิริ. (2527). การวิเคราะห์และประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีการบริหาร, กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรชัย สุขธมโม. (2554). ผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการองค์กร. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.ปริ้นติ้ง แอนด์ โปรดัคส์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย เมฆจันทิก. (2554). การวิเคราะห์และการบริหารโครงการ. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- Donnelly, J. H., et al. (1971). Fundamentals of Management. Texas: Business Publication.
- Turner, J. R. (1993). The Handbook of Project-based Management: Improving the Processes for Achieving Strategic Objectives. London: McGraw-Hill Co.

